

GÖSTA NYSTROEM 100 ÅR

Den 13 oktober skulle tonsättaren Gösta Ny-
stroem ha fyllt 100 år. På 100-årsdagen hyl-
las hans minne i Konserthusets foajé av
Gunnar Eriksson och det mesta Göteborg
har av duktiga körsångare.

G-P:s musikredaktör P-G Bergfors har
träffat Nystroems dotter Joy Zandén som
bor kvar i föräldrahemmet på Särö, och
även cellisten Guido Vecchi som fick en
egen symfoni av Nystroem. Av samtalen är
det bilden av en mångsidig man som träder
fram.

Särö – en källa till inspiration

Särö: En mörkgrön villa som liksom vuxit upp ur en bergknalle och nästan verkar kamouflerad, bliven ett med naturen.

**Där vistades Gösta Ny-
stroem snart sagt varje
sommar under sitt vuxenliv,
ända från mitten av 20-talet.**

Han hade mött Gladys Heyman i Paris. Hon studerade till skulptör för en Rodinelev. De gifte sig. Parisären var kanske de lyckligaste i hans liv och de säkert betydelsefullaste för hans konstnärliga utveckling. Men somrarna var viktiga för Särö och den heymanska vilan.

I den bor sen ett tiotal år Göstas och Gladys dotter Joy Zandén året om. Omgiven av många minnen från föräldrahemmet. På väggarna tavlor som pappa målat och hans konstnärsvänner i det livliga Paris.

Föränderlig vy

Men det som dominerar besökarens intryck är ändå utsikten genom det stora fönstret ut mot

viken av havet. Genom vädrets, ljusets, färgernas skiftningar en ständig föränderlig vy. Skapad av naturen själv till ständig inspiration för den tonsättare, artist och livsnjutare som älskade den platsen.

— Det var nog inte ett så burget hem jag växte upp i, som man kanske kunde föreställt sig. Med Kreugerkraschen förändrades villkoren för vår familj. Pappas huvudinkomst kom då från kritikerksamheten på Handelstidningen och det var verkligen inte särskilt väl betald möda.

— Han ansågs nog vara en sträng kritiker men också en god stilist. I dag är det inte lätt att få någon uppfattning om hans arbete som musikkritiker under tolv år vid HT. Ett och annat lössryckt citat dyker opp och ger då ofta inte en rättvis bild av hans estetik.

— En gång skrev han om Louis Armstrong som gästade Sverige. Om honom hade Gösta Nystroem inte något gott att säga, och det uttalandet blir i dag citerat och framhållet som exempel på hans misstag och allmänna hållning

Gösta Nystroems dotter Joy Zandén bor kvar i föräldrarnas villa i Särö. Huset som med sin utsikt över viken, och den ständigt föränderliga vyn, var en stor inspirationskälla för tonsättaren, artisten och livsnjutaren Nystroem.

gentemot en annan sorts genre än den han själv representerade som tonsättare, berättar Joy Zandén.

Älskade jazz

— Men sanningen är att han älskade jazz. När Leonard Bernstein i slutet på 50-talet kom fram i rampljuset med sin West Side Story minns jag mycket väl, hur överförtjust pappa var i den musiken.

— Han var också mycket självkritisk, hård mot sig själv, och arbetade om sina saker ofta och om igen och när det så var dags för uppförande i Göteborgs konserthus var han mycket ner-

vös: "Tänk om det går åt fanders!"

— Han skulle glatt sig åt att höra sin musik med Göteborgs symfoniker av i dag. Han — liksom så många andra — fann att orkestern på hans tid var alldeles för liten, speciellt på stråksidan, jämfört med vad han i sin fantasi föreställde sig att den borde vara, när hans musik skulle spelas.

— Han var själv så duktig på livets alla områden, inte bara i de konstnärliga sysslorna utan också i att snickra, måla, segla, hitta svamp — allt han företog sig. Redan detta blev till en slags kritik av oss andra i hans nära omgiv-

ning som inte var lika imponerande allkunniga.

— Vi barn kände sedan, även om han försökte uttrycka sig diplomatiskt, att vi var ganska misslyckade som pianolever och tecknare och vi tappade väl modet inom dessa områden. Småningom fann vi andra sätt att ge uttryck artistiskt för våra personligheter, än just de områden pappa var särskilt framstående på.

Stort umgänge

— Pappa och mamma hade, medan vi var så små, mycket stort umgänge i Göteborg och så särskilt ofta såg vi dem inte. Mamma

som var av s k fin uppfostran ville nog att vi barn skulle få del av sådan också. Middagarna tenderade lätt att bli ganska uppstyltade stunder. Men pappa lättade upp stämningen då genom att till mammas förskräckelse sabotera allt vad bordsvett heter, lekte med besticken, sörplade soppan direkt ur tallriken och så vidare, säger Joy Zandén.

Nog var pappa Gösta populär som familjeöverhuvud. Liksom alla som var med på den tiden i dag gärna samstämmigt vittnar om hans charm och värme och vänfasthet.

P G BERGFORS

Symfonin för Vecchi

Guido Vecchi pekar på förstasidan av ett handskrivet partitur. Concerto för cello och orkester står det där. Men Concerto är överstreckat och ovanför står i stället utskrivet Sinfonia concertante.

Gösta Nystroem gjorde den rättelsen själv, när han upptäckte att det inte var så mycket av virtuost syftande konsert han skrivit utan mer ett verk av symfonisk karaktär med en betydelsefull, obligat cellostämma.

Verket ifråga tillägnades aldrig någon speciell person. Men det skrevs otvivelaktigt för Guido Vecchi, vid tillkomsttiden ledare för cellostämman i Göteborgs symfoniorkester. Det uruppfördes med Vecchi som solist och Sixten Eckerberg på pulten en aprilkväll 1945.

— Jag har haft enorm glädje av denna Sinfonia concertante och framför den ett stort antal gånger, senast för något år sen nere i Malmö. Gösta var alltid så glad, när jag spelade den. Han var överhuvudtaget en mycket positiv människa och en grand seigneur. Vi umgicks en hel del ute på Särö, särskilt de sista åren av hans liv, berättar Guido Vecchi.

Kritiker i HT

När Nystroem 1932 återvände till hemlandet från många stimulerande år i Frankrike, slog han sig ned i Göteborg och blev bland annat kritiker i Handelstidningen.

— Han skrev bra men kunde vara rätt bitisk även mot unga kolleger. Och Wagner tälte han inte alls. Själv kom jag till Göteborgsorkestern några få år efter det Nystroem flyttat hit.

När jag gjorde mitt första framträdande som solist här med min orkester, det var i Boccherinis konsert, fick jag ganska

dålig kritik av Gösta. Men snart nog utvecklades en varm vänskap mellan oss.

— När jag spelat hans Sinfonia concertante i Helsingfors, yttrade sig den närvarande Sibelius berömdande om musiken. Men han tillade att han tyckte Nystroem "tjatade det vackra siciliennetemat i finalen lite väl mycket". Det kan, ha nått tonsättarens öron för han tillät en förkortning av sista satsen. Först gjorde Tor Mann en stark förkortning. Därefter gjorde jag en mindre radikal nedskärning och det är oftast den som numera framförs.

Omarbetad sats

— Till minneskonserten på lördag har jag gjort ett koncentrat av denna sköna sats i en version för cello och piano (Hilja Saarne). Jag har arbetat mycket med den och gjort det med mycken kärlek.

Man tycker att så starkt förknippad som Guido Vecchi är med detta Nystroemverk, borde man dokumenterat förhållandet med en inspelning med honom som solist.

— En sådan var planerad i början av 80-talet tillsammans med Göteborgssymfonikerna. Men den inställdes för mig överraskande och till min stora besvikelse. Jag hade så gärna gjort den.

Det finns dock en inspelning av Nystroems Sinfonia concertante med Vecchi och Göteborgssymfonikerna. Den ingår i det jubileumsalbum om fem LP-skivor som utgavs när Göteborgs konserthus första 50 år skulle firas. Det är fråga om en upptagning från en konsert i januari 1949 med Issay Dobrowen som dirigent, och då framförs originalversionen, alltså med den oavkortade finalen.

— Men jag vet inte hur det låter då. Jag har aldrig själv hört den inspelningen, säger Guido Vecchi.

P-G BERGFORS